

تحلیل کتب داخلی و خارجی (بر اساس بازه زمانی، کشورهای مورد بررسی و ...) در زمینه محتوای

برنامه درسی

خجسته رفیعی نژاد

دانشجوی دکترا دانشگاه آزاد تربت حیدریه رشته برنامه ریزی درسی

چکیده

هدف این مقاله، به بررسی و تحلیل کتب داخلی و خارجی (بر اساس بازه زمانی، کشورهای مورد بررسی و ...) در زمینه محتوای برنامه درسی به منظور تحلیل و ارزیابی از محتوای برنامه‌های درسی و کتب درسی به همراه ارائه پیشنهادها کاربردی در زمینه اصلاح برنامه و متون کتب می‌باشد. برای نیل به این هدف، طرح تحقیق به صورت توصیفی-تحلیلی (اسنادی) بر پایه روش تطبیقی انتخاب گردید و جامعه و نمونه آماری کلیه کتب در مقاطع مختلف تحصیلی می‌باشد.

با استناد به منابع و مباحث موجود و ارزیابی انجام گرفته در زمینه برنامه‌های درسی و کتب درسی، می‌توان گفت که در ایران شیوه انتخاب و سازماندهی محتوا -هم برنامه‌ها و هم کتب- دارای نقص‌هایی می‌باشد که نیاز است تا نسبت به برطرف کردن این نقص‌ها، اقدامات لازم صورت گیرد و متناسب با برنامه‌های درسی و استفاده از چارچوب‌های لازم در متون و برنامه‌ها تغییرات لازم را ایجاد نمود.

کلید واژه: تحلیل محتوا، محتوای کتب درسی، برنامه ریزی درسی،

بیان مسأله

تحلیل محتوا از روش‌های اسنادی است که به بررسی نظام مند، عینی، کمی و تعمیم پذیر پیام‌های ارتباطی و بررسی محتوای آشکار پیام‌های موجود در یک متن می‌پردازد و در نتیجه وارد تاویل و نشانه شناسی محتوای پیام نمی‌شود. تحلیل محتوا روشی مناسب برای پاسخ دادن به سؤال‌هایی درباره محتوای یک پیام است (نئوندورف^۱، ۲۰۰۲). در تعریفی دیگر؛ بارکوس معتقد است که تحلیل محتوا به معنای تحلیل علمی پیام‌های ارتباطی است. از نظر وی این روش کاملاً علمی است و با وجود جامع بودن، از نظر ماهیت نیازمند تحلیلی دقیق و منظم است. (بارکوس، ۱۹۵۹). بر این اساس، تحلیل و بررسی نظام‌مند پیام‌های ارتباطی می‌تواند به کمک فرد، گروه، جامعه آمده و تحلیل‌های منطقی از موضوعات و مسائل مبهم ارائه دهد، همچنین در سطح بین‌المللی نیز می‌تواند نقشی مؤثر داشته و روابط دولت‌ها را ترسیم نماید.

از آن جایی که تحلیل محتوا به عنوان ابزاری استراتژیک در مؤسسه مطالعات جنگ ایالات متحده مطرح گردیده و بودجه مطالعاتی خاص خود را یافته است و امروزه تعیین نوع محتوای برنامه‌های یک شبکه تلویزیونی، جریان سینمایی کشور در دهه ای خاص،

سرمقاله‌های یک روزنامه در مدت یک سال، نوع متن یک کتاب در برهه‌ای خاص و ... با مطالعه ضمنی و بدون روش امکان پذیر نمی‌باشد (بخشی، ۱۳۸۵)، لذا این سبب گردیده است تا از سوی دست‌اندرکاران مبحث تحلیل محتوایی، نقش مؤثر خود را برای بازیابی و یا رمزگشایی بکار گرفته شود و نقش مهم و مؤثری در پیام‌های ارتباطی داشته باشد.

امروزه کتاب‌های تحصیلی و نوشتارهای در دسترس دانش آموزان، از جمله مباحث اصلی و موضوعات مهم تحصیلی برای هر کشوری می‌باشد و از آنجائی که موفقیت آموزش و پرورش در زمینه سازگاری و تطابق با نیازهای جامعه و همچنین زمینه سازی تحول در جامعه، بستگی به آن دارد که نظام آموزش و پرورش خود از پویایی لازم برخوردار باشد و تغییرات و اصلاحات لازم به‌طور پیوسته در آن صورت گیرد (پرداخت‌چی، ۱۳۷۹) و انقلاب اطلاعاتی و انفجار دانش امکان پیش‌بینی دانش‌های لازم برای برخورد مؤثر با شرایط محیطی را با مشکل روبه‌رو ساخته است (رنزولی^۲، ۱۹۹۳) لذا مبحث تحلیل محتوای برنامه و کتب درسی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و متون، دست اندرکاران امر را به خلاقیت و توجه به توانمندی‌های فکری بشری واداشته است که این امر خود سبب نوآوری در ساختار برنامه‌ها و کتاب‌های درسی گردیده است.

حال با توجه به تمامی مواردی که ذکر شد، سؤال اصلی این مقاله این است که آیا محتوای کتب بر اساس برنامه درسی در زمان‌ها و کشورهای مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد؟ و آیا محتوای برنامه‌های درسی و کتب درسی، توانسته‌اند خواسته‌ها و نیازهای معلمان و دانش آموزان را برآورده سازند؟ برای بررسی این دو سؤال به تحلیل‌های محتوایی انجام گرفته در برنامه‌ها و کتب درسی در کشورهای مختلف بر اساس دوره‌های مختلف تحصیلی پرداخته خواهد شد.

اهمیت و ضرورت طرح

استفاده از نوآوری‌ها به عنوان یک اصل به بهبود کیفیت، جایگزین روش‌های کهنه با روش‌های نوین، سهولت دسترسی به اطلاعات تازه و تسریع در کارها و در نهایت به برآورده شدن انتظارات جدید مخاطبان خواهد

انجامید (محسن‌پور، ۱۳۸۲)، بر این اساس، برای داشتن بهره‌وری-های لازم در زمینه درس و تحصیل، توجه به مباحثی که می‌تواند به افزایش و بهبود کیفیت انجامد، بسیار ضروری است و بر اهمیت یادگیری فراگیران بیشتر و بهتر خواهد انجامید.

² - Renzulli, J

۱۸ خرداد ماه ۱۳۹۶، 2NCIH2017

¹ - Neondorf, K.A